

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
MAKTABGACHA VA MAKTAB TA’LIMI VAZIRLIGI
IXTISOSLASHTIRILGAN TA’LIM MUASSASALARI AGENTLIGI
HUZURIDAGI PEDAGOGIK MAHORAT VA XALQARO BAHOLASH
ILMIY-AMALIY MARKAZI**

**MAKTABGACHA TA’LIM TASHKILOTI DEFЕКТОLOGINI
KASBIY SERTIFIKATLASH TEST TOPSHIRIQLARI
SPETSIFIKATSIYASI**

Toshkent – 2026

MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTI DEFEKTOLOGINI KASBIY SERTIFIKATLASH TEST TOPSHIRIQLARI

SPETSIFIKATSIYASI

Mazkur spetsifikatsiya O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining davlat maktabgacha va umumiy o'rta ta'lim tashkilotlari pedagog kadrlarini kasbiy sertifikatlash bo'yicha davlat xizmatlarini ko'rsatishning ma'muriy reglamentiga muvofiq ishlab chiqildi. Hujjat maktabgacha ta'lim tashkilotlari defektologlarining kasbiy bilim, ko'nikma va kompetensiyalarini baholash uchun qo'llaniladigan test sinovlarining mazmuni, tuzilmasi va baholash mezonlarini belgilaydi.

Spetsifikatsiya test topshiriqlarining mazmuni, tuzilmasi, baholash mezonlari, test topshiriqlarining shakli, kognitiv darajalari hamda baholash jarayonini tashkil etish tartibini belgilab beradi.

Mazkur hujjat test topshiriqlarini ishlab chiqishda metodik asos bo'lib xizmat qiladi hamda baholash jarayonining shaffofligi, adolatlilik va ilmiy asoslanganligini ta'minlashga qaratilgan.

I. Umumiy tamoyillar

Baholashning asosiy maqsadi maktabgacha ta'lim tashkiloti defektologining fan bo'yicha nazariy bilimlari, amaliy ko'nikmalari, olib boradigan korreksion-pedagogik faoliyatini tashkil etish kompetensiyasi, pedagogik mahorati va kasbiy kompetensiyalarini kompleks baholashdan iborat. Baholash natijalari pedagog kadrlarni kasbiy sertifikatlash jarayonida qaror qabul qilish uchun asos bo'lib xizmat qiladi.

II. Me'yoriy asoslar

1. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2024-yil 12-fevraldagi "Davlat maktabgacha va umumiy o'rta ta'lim tashkilotlari pedagog kadrlarini kasbiy sertifikatlash bo'yicha davlat xizmatlarini ko'rsatishning ma'muriy reglamentini tasdiqlash to'g'risida" 87-son qarori.

2. O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligining 2026-yil 3-iyuldagi "Davlat maktabgacha va umumiy o'rta ta'lim tashkilotlari pedagog kadrlarini kasbiy sertifikatlash nazorat sinovini tashkil etish va o'tkazish to'g'risida"gi 233-son buyrug'i.

III. Baholash qamrovi

Maktabgacha ta'lim tashkiloti defektologi uchun mutaxassislik fanidan 40 ta, pedagogik mahoratdan 10 ta, jami 50 ta test topshirig'i taqdim etiladi va umumiy

test topshirig'ini bajarish uchun ajratilgan vaqt 90 daqiqa etib belgilanadi. Bunda yopiq test topshiriqlaridan (*yagona to'g'ri javobni talab qiladigan (Y1), moslashtirishni talab qiladigan (Y2) va ketma-ketlikni talab qiladigan test topshiriqlari(Y3)*) foydalaniladi. Mutaxassislik fanlaridan tuziladigan test topshiriqlarining mazmun sohasi va baholanadigan bilim va ko'nikmalar bo'yicha taqsimoti quyidagi jadvalda aks etgan.

IV. Test tuzilmasi

Test sinovi defektologiya fanining asosiy mazmun yo'nalishlarini qamrab oladi. Xususan, test topshiriqlari defektologiya asoslari, maxsus psixologiya, maxsus maktabgacha ta'lim metodikasi va pedagogik mahoratga oid bilim hamda ko'nikmalarni baholashga qaratilgan. Test topshiriqlarining mazmuni maktabgacha ta'limning davlat ta'lim standartlari, amaldagi o'quv dasturlari hamda fan bo'yicha metodik talablar asosida shakllantiriladi.

Mutaxassislik fanlaridan tuziladigan test topshiriqlarining mazmun sohasi va baholanadigan bilim va ko'nikmalari bo'yicha taqsimoti

1-jadval

Mazmun soha	Baholanadigan konstruktlar	Testlar soni
1. Defektologiya fanining umumiy masalalari		
1.1. Defektologiya nazariy asoslari	-Defektologiya asosini, uning predmeti, vazifalari, prinsiplari, asosiy kategoriyalari, bo'limlari va metodlarini bilish; -fanlararo aloqadorligini tushunish; -rivojlanish nuqsonlarini tasniflash va tahlil qilish ko'nikmasiga ega bo'lish; -Inkluziv ta'lim tushunchasini bilish.	3
1.2. Rivojlanish normasi. Rivojlanish anomaliyalari	-Rivojlanish normalarini va ularning turlarini, "anomaliya" tushunchasini, rivojlanishdagi og'ishlarning xususiyatlari va sabablarini bilish; -og'ishlarni aniqlay olish, ularning kelib chiqish tabiati va bola rivojlanishiga ta'sirini tushunish; -korreksion usullarni qo'llay olish hamda rivojlanishida nuqsoni bo'lgan bolalarni qo'llab-quvvatlashda zamonaviy texnologiyalardan foydalanish.	3
2. Intellektual rivojlanishida buzilishlari, ruhiy rivojlanishi sustlashgan va autizm spektr buzilishlari bo'lgan bolalarni psixologik-pedagogik qo'llab-quvvatlash		

2.1. Aqliy nuqsonlari bo'lgan bolalar	-Intellectual rivojlanishdagi buzilishlarning (oligofreniya, demensiya va boshqa shakllar) klinik-pedagogik xususiyatlarini bilish; -ularning bilish jarayonlari o'ziga xosligini hisobga olish; -har bir yosh davrida ta'lim va tarbiyaning vazifalarini tushunish va korreksion-pedagogik ishlarni tashkil eta olish; -samarali metodikalarni qo'llay olish va moslashtirilgan ta'lim texnologiyalaridan foydalana olish.	5
2.2. Ruhiy rivojlanishi kechikkan bolalar	- Ruhan sust rivojlanganlikni klinik-psixologik jihatiga ko'ra turlarini bilish; - ularning korreksion ta'lim va tarbiyasini tashkil eta olish; - turli yosh davrlarida o'qitish va ta'lim vazifalarini tushunish; -samarali pedagogik metodlarni qo'llay olish va rivojlantirish hamda ijtimoiylashtirish uchun maxsus vositalardan foydalana olish.	3
2.3. Bolalarda autizm spektrining buzilishlari	-Bolalikdagi erta autizm sindromiga ega bolalar rivojlanishining o'ziga xos xususiyatlarini bilish; -ularning bilish, shaxsiy va emotsional-irodaviy rivojlanish xususiyatlarini hisobga olish; -autizmga ega bo'lgan bolalar bilan ishlash uchun mo'ljallangan korreksion metodikalarni bilish va amaliyotda qo'llay olish.	3
3. Logopediya		
3.1. Nutqida nuqsonlariga ega bo'lgan bolalar	-Logopediya fanining predmeti, vazifalari va prinsiplari, nutq buzilishlarining sabablari bilish; - nutq buzilishlarining tasnifini bilish (alaliya, rinolaliya, duduqlanish, dizartriya, afaziya nutq nuqsonlari va uning shakllari); -ularning klinik, psixologik va pedagogik xususiyatlarini aniqlay olish; - tovushlar talaffuzidagi kamchiliklar va ularni bartaraf etish yo'llarini bilish; - nutqida nuqsoni bo'lgan bolalarda diqqat, xotira va fikrlashni rivojlantirish usullarini bilish; - turli yoshdagi bolalarda o'qitish va tarbiyalash maqsadlarini tushunish; - ushbu nuqsoni bo'lgan bolalarni o'qitishda samarali usullar va moslashtirilgan ta'lim texnologiyalarini qo'llash.	5
4. Tiflopedagogika		

4.1. Tiflopedagogika fanining umumiy masalalari	-Tiflopedagogika fanining maqsad va vazifalari; -ko‘rish buzilishlarining turlari, sabablari va oqibatlarini bilish.	2
4.2. Ko‘rish nuqsoniga ega bolalar	- Ko‘rish nuqsoniga ega bolalarning bilish jarayonlarining o‘ziga xosligi; - ko‘rish nuqsoniga ega bolalar nutqi va muloqotning rivojlanishi. -bu toifadagi bolalarda shaxs shakllanishi xususiyatlarini hisobga olish; -korreksion ta’lim-tarbiya jarayonining o‘ziga xosligini tushunish; -moslashtirilgan metodikalardan foydalanish hamda maxsus texnik va pedagogik vositalarni qo‘llay olish.	5
5. Surdopedagogika		
5.1. Surdopedagogika fanining umumiy masalalari	- Surdopedagogikaning predmeti va vazifalarini bilish; -eshitish nuqsonlarining sabablari va tasnifi, eshituv analizatori faoliyatida nuqsoni bo‘lgan bolalarning asosiy toifalarini bilish.	2
5.2. Eshitish nuqsoniga ega bolalar	-ularning bilish va shaxsiy rivojlanish xususiyatlarini hisobga olish; -eshitish nuqsoniga ega bolalar nutqini shakllantirish; -samarali metodikalardan foydalanish hamda eshitishni rehabilitatsiya qilishga qaratilgan texnik va pedagogik vositalarni qo‘llay olish. -koxlear implant bolalar bilan olib boriladigan korreksion pedagogik ishlarning o‘ziga xosligini tushunish.	5
6. Harakat-tayanch a’zolarida nuqsoni bor bolalar		
6.1. Harakat-tayanch a’zolarida nuqsoni bor bolalar	-Bolalarda uchraydigan bolalar serebral falaji (BSF) va boshqa harakat buzilishlarining umumiy tavsifi, harakat nuqsoni tuzilmasi hamda harakat buzilishlarining tasnifini bilish; -bu toifadagi bolalarga yordam ko‘rsatish, ularning ta’lim-tarbiyasini tashkil etish; -shaxsiy, emotsional-irodaviy va bilish sohalarining xususiyatlarini tushunish; -moslashtirilgan metodikalardan foydalanish hamda korreksiya va rehabilitatsiyaga qaratilgan maxsus vositalarni qo‘llay olish.	4
Jami:		40 ta

**Pedagogik mahoratdan tuziladigan test topshiriqlarining mazmun
sohasi va baholanadigan bilim va ko'nikmalari bo'yicha taqsimoti**

2-jadval

1. PEDAGOGIK MAHORAT		10 ta
Umumiy pedagogika	– pedagogika, didaktika, tarbiya va yosh psixologiyasining asoslari va yondashuvlarini bilish va berilgan vaziyatga mosini tanlay olish; – pedagogikaning tamoyillari (onglilik va faollik, ko'rgazmalilik, tizimlilik va muntazamlilik, ilmiylik, nazariya va amaliyot birligi va boshqalar)ni bilish va berilgan vaziyatga mosini tanlay olish; – tarbiya va uning turlarini bilish, bir-biridan farqlash va berilgan vaziyatga mosini tanlay olish; – mashg'ulot va uning turlarini bilish, mashg'ulotni rejalashtirish, tashkil etish va bolalar guruhini boshqarish yondashuvlarini konkret vaziyatlarda qo'llay olish; – guruh tarbiyachisining huquq va majburiyatlarini bilish, tarbiyachining hujjatlari bilan ishlay olish, ularni yuritishda to'g'ri ketma-ketlikka amal qilish, guruh jamoasini to'g'ri shakllantirish, muloqotda pedagogik etika qoidalariga amal qilish, ota-onalar bilan hamkorlikning samarali shakllarini tanlash, muammoli vaziyatda eng maqbul strategik yondashuvni qo'llash; – pedagogik etika, nutq, texnika, ijodkorlik, pedagogik odob, bilimdonlik/kompetentlik, muloqot madaniyati, takt/nazokat, kreativlik, refleksiya va kasbiy o'sish asoslarini bilishi va berilgan vaziyatga mosini tanlay olish; – pedagogik qobiliyat va uning turlari (didaktik qobiliyat, akademik qobiliyat, perspektiv-pedagogik qobiliyat, nutq madaniyati, tashkilotchilik qobiliyati, kommunikativ qobiliyat, avtoritar qobiliyat va boshqalar)ni bilish va konkret vaziyatlarda qo'llay olish, – ta'lim texnologiyalari (loyihaga asoslangan ta'lim, muammoli ta'lim, hamkorlikdagi ta'lim, evristik ta'lim, shaxsga yo'naltirilgan ta'lim, interfaol ta'lim, differensial ta'lim, integral ta'lim, o'yinli ta'lim, inklyuziv ta'lim va boshqalar)ni bilish va vaziyatlarga mosini tanlay olish; – maktabgacha ta'lim bo'yicha berilgan ta'limiy vaziyatga oid qabul qilingan qarorlarga baho berish.	10

Kognitiv ko'nikmalar taqsimoti

3-jadval

T/r	Kognitiv daraja	Izohi	Test soni
1	Bilish	Fanga doir asosiy dalillar, qonunlar, ta'riflar, formula va hodisalarni yoddan bilish, tanish, esga olish.	22
2	Qo'llash	Dalil va qonunlarni tanish vaziyatlarda qo'llash, hisob-kitob qilish, grafik/diagramma tahlil qilish.	23
3	Mulohaza qilish	Notanish vaziyatda qo'llash, tahlil–sintez, sabab–oqibat bog'lanish, izohlash, baholash.	5

V. Baholash mezonlari

Test topshiruvchining umumiy natijasi har bir test topshirig'iga berilgan ballar yig'indisi asosida aniqlanadi. Har bir to'g'ri javob uchun **2 ball**, noto'g'ri javob uchun **0 ball** beriladi. Test sinovining eng yuqori natijasi 100 ballni tashkil etadi.

VI. Imtihon tartibi

Taqiqlangan vositalar: imtihon vaqtida mobil telefon, aqlli soat, planshet yoki elektron eslatmalardan foydalanish qat'iyan man etiladi.

Axloq va intizom: nusxa ko'chirish, yordam so'rash yoki yordam berish, imtihon davomida gaplashish, ruxsatsiz chiqish kabi holatlar taqiqlanadi.

Nazoratchi qoidabuzarlikni aniqlaganda, uni rasmiylashtirib, tinglovchini testdan chetlashtiradi va natijasi bekor qilinadi.

VII. Tavsiya etiladigan asosiy adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2024-yil 25-yanvardagi "Alohida ta'lim ehtiyojlari bo'lgan bolalarning ta'lim olishlarini tashkil etish va ularni reabilitatsiya qilish tizimini takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida 46-son Qarori
2. M.Y.Ayupova "Logopediya", "O'zbekiston faylasuflari milliy jamiyati nashriyoti" Toshkent-2007 y.
3. V.S. Raxmanova "Defektologiya asoslari" (Korreksion pedagogika) Toshkent "Niso Poligraf" 2017 y.
4. M.U.Xamidova "Maxsus Pedagogika", Toshkent-2018 y.
5. D.R.Madazizova "Bolalar rivojlanishidagi nuqsonlarning klinik asoslari" "O'zbekiston faylasuflari milliy jamiyati" nashriyoti. Toshkent 2018 y.
6. M.R.Po'latxo'jayeva "Defektologiyaning klinik asoslari" Toshkent 2013 y.
7. L.R.Mo'minova, Sh.M.Amirsaidova va boshqalar "Maxsus psixologiya" "O'zbekiston faylasuflari milliy jamiyati nashriyoti" Toshkent 2013 y.
8. N.Z.Abidova "Maxsus psixologiya" (Tiflopsixologiya). Toshkent 2017 y.

9. Qodirova F. Xusnuddinova Z. "Tiflopedagogika" Toshkent "Renesains sari" 2024 y.
10. "Eshitishida muammosi bo'lgan bolalarni talaffuzga o'rgatish metodikasi" Toshkent 2014 y.
11. L.R.Mo'minova "Autizm sabablari, turlari va bartaraf etish metodikalari" Toshkent "Spectrum Media Group" 2015 y.
12. D.Nazarova, Z.Mamarajabova "Surdopedagogika" Toshkent "Innovatsiya-Ziyo" 2024 y.
13. Z.N.Mamarajabova, M.M.Abdullayeva "Daktilologiya va imo-ishora nutqi" (surdopedagogika ta'lim yo'nalishi) Toshkent 2024 y.
14. D.A.Nurkeldiyeva, M.U.Hamidova "Rivojlanishida nuqsoni bo'lgan bolalar diagnostikasi" Toshkent-2016 y.

Rus tilida berilgan adabiyotlar

1. Абаева, Г.А. Система условных обозначений в учебниках, изданных рельефно-точечным шрифтом (шрифтом брайля):метод.рекомендации/ - Алматы:2019.- 50 с
2. Ахметова, Д.З. Дети с нарушениями опорно-двигательного аппарата в инклюзивной группе: методическое пособие / В.С.Горынина, Л.А.Орешникова. – Казань: Изд-во «Познание» Института экономики, управления и права, 2015.
3. Баряева, Л.Б. Воспитание и обучение дошкольников с задержкой психического развития / Л.Б.Баряева, И.Г.Вечканова. - Санкт-Петербург: ЦЦК, 2010.
4. Волкова, Л.С. Логопедия: учебник для вузов / Л.С.Волкова. - Москва: ВЛАДОС, 1996.
5. Глухов, В.П. Дефектология. Специальная педагогика и специальная психология: курс лекций / В.П. Глухов. - Москва: МПГУ, 2017.
6. Геранкина, А.Г. Практикум по дактильной речи. Пособие для преподавателей дефектолог. фак-тов пед. ин-тов. М., «Просвещение», 1972.
7. Еремеева, И.О. Коррекционно-педагогическая работа с детьми дошкольного возраста с задержкой психического развития / И.О.Еремеева. - [Б. м.]: Дайджест, 2021.
8. Ермаков, В. П. Основы тифлопедагогики: развитие, обучение и воспитание детей с нарушениями зрения: учебное пособие для студентов высших учебных заведений / В.П. Ермаков Г.А. Якунин. - Москва: Гуманитар. изд. центр ВЛАДОС, 2000.
9. Зайцева, Г.Л. Жестовая речь. Дактилология: учебник для студентов высших учебных заведений / Г. Л.Зайцева. - Москва: ВЛАДОС, 2000.

10. Катаева, А.А., Стребелева, Е.А. Дошкольная олигофренопедагогика: Учеб. для студ. высш. учеб. заведений. - М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2005. - 208 с.
11. Левченко, И.Ю. Особенности обучения ребенка с нарушениями опорно-двигательного аппарата в общеобразовательном учреждении / И.Ю.Левченко. - Москва: Нестор-История, 2012.
12. Мозговой, В.М. Олигофренопедагогика. Основы олигофренопедагогики: учебное пособие для студентов средних учебных заведений / В. М. Мозговой И.М.Яковлева, А.А.Еремина. - Москва: Издательский центр «Академия», 2006.
13. Назарова, Н.М. Специальная педагогика. Под редакцией для студентов педагогических вузов Москва АСАДЕМА, 2000.
14. Плаксина, Л.И. Психолого-педагогическая характеристика детей с нарушением зрения: учебное пособие / Л.И.Плаксина. - Москва: РАО ИКП, 1999.
15. Речицкая, Е.Г. Сурдопедагогика / Е.Г.Речицкая. - Москва: ВЛАДОС, 2004.
16. Рудник, О.С. Коррекционная работа с аутичным ребенком / О.С.Рудник. - Москва: ВЛАДОС, 2021.
17. Соловьева, Т.А. Воспитание и обучение детей с нарушениями слуха (XX век) / Т.А.Соловьева. - Москва: ФГБНУ «Институт коррекционной педагогики», 2025.
18. Шевченко, С.Г. Диагностика и коррекция задержки психического развития у детей: пособие для учителей и специалистов коррекционно-развивающего обучения / С.Г.Шевченко. - Москва: АРКТИ, 2001.
19. Шолохова, М.А. ДЦП. Дошкольный возраст / М.А.Шолохова. - Москва: ВЛАДОС, 2017.

Pedagogik mahorat bo'yicha manbalar

1. Xoliqov A. Pedagogik mahorat. Darslik. – Toshkent: “Bayoz” nashriyoti, 2025. – 504 b.
2. Mavlonova R.A. Umumiy pedagogika. Darslik. – Toshkent: Fan va texnologiyalar, 2018. – 528 b.
3. Tolipov O'., Ro'ziyeva D. Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat. O'quv qo'llanma. – Toshkent: “Innovatsiya-ziyo” nashriyoti, 2019. – 276 b.
4. Sh. Abdiraimov v.b. Ta'limda baholash va monitoring asoslari. O'quv-uslubiy qo'llanma. – Toshkent, TDYU nashriyoti, 2026. – 208 bet.

Normativ-huquqiy asoslar

1. O'zbekiston Respublikasining “Ta'lim to'g'risida”gi Qonuni. 2020.
2. O'zbekiston Respublikasining “Maktabgacha ta'lim va tarbiya to'g'risida”gi Qonuni. 2019-yil 16-dekabr, O'RQ-595-son.

3. O'zbekiston Respublikasining "Pedagogning maqomi to'g'risida"gi Qonuni. 2024.
4. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining "Maktabgacha ta'lim tashkiloti pedagogining kasbiy standartini tasdiqlash to'g'risida"gi 423-son Qarori, 2025 yil 8-iyul.

Eslatma: test topshiriqlari mazmuni tavsiya etilgan adabiyotlarda aks etgan mazmun, tamoyil va yondashuvlar bilan moslashtiriladi, ammo test topshiriqlari to'g'ridan to'g'ri manbalardan olinmaydi. Sinovga tayyorgarlik ko'rish jarayonida tavsiya etilgan adabiyotlar eslab qolish manbai sifatida xizmat qilishdan ko'ra, umumiy kasbiy tayyorgarlikni mustahkamlashga qaratilgan.